

Gunner's Woede

*The silence often of pure innocence
persuades when speaking fails.*

William Shakespeare

Voor Maria
wegens 45 jaar kalverliefde

Kees Uittenhout

Gunner's Woede

*De levenslange strijd van een eenling
tegen een wereldmacht*

Copyright 2014 Kees Uittenhout
Omslag: Kim Uittenhout
Omslagschilderij: “Gully, Rocky, Bluish” door Gert J. van Maanen
(detail)
Uitgeverij Brave New Books
ISBN: 9789402125511
Email: keesuitenhout@gmail.com
Website: <http://www.bravenewbooks.nl/keesuitenhout>

DEEL 1

1

*Ek onthou die swart jas van my pa,
dit het na kamfer en natterig gras geraik.*

De jas van zijn vader had naar kamfer geroken en vochtig hooi. Zilte lucht had de vezels geplet, wind en tijd de mouwen gerafeld. Geborgen voelde Arlín zich toen nog, tussen de van oude regen dampende mannen die God bezongen met hun bassen terwijl hoge moederstemmen de psalmen ijf oplichtten. De meisjes zongen met de vrouwen mee, de jongens, behalve hij, met de vaders. Arlín Gunner kende al die stemmen. Deze knokige lieden, niet meer dan twintig kerkbanken vol, hoorden bij zijn bestaan als modderige akkers bij onweersbuiën. Hij kende hun namen en zij kenden de zijne. Ze spraken zijn taal, al sprak hij hem zelf niet. Dit waren mannen en vrouwen die dag na dag met hun eeuwig zwarte nagels schraapten in dezelfde armetierige aardappelakkers als zijn ouders en op zondag zongen uit hetzelfde liedboek. In de nagalmende stiltes tussen die gezangen ratelden regenvlagen tegen gebrandschilderd glas. Niet zomaar regen was het, maar *báisteach na hEireann*, Ierse regen, vertrouwde regen. Het was de ruisende instemming van God met de rituelen in het kerkje, elke zondag opnieuw, al zo lang de jongen het zich kon herinneren.

Ze knielden voor de consecratie. Voorzichtig schoof Arlín zijn elleboog over de kerkbank tegen die van zijn vader. Even liet die het zo. Of hij merkte het niet. Toen trok hij hem terug en keek strak naar het altaar. Vader Dougan Eoghan Gunner had zorgelijke kloven in zijn gezicht. Zijn baard die de ingevallen wangen verdoezelde, trilde mee op de uithalen van het lied waarin gesmeekt werd om Gods genade:

‘Kyrie, rex genitor ingenite, vera essentia, Eleison.’

Arlín wilde dat dit alles, dit kerkje, deze kerkgangers, deze gezangen, dit leven, nooit zou veranderen. Niet omdat het zo’n

aangenaam bestaan was, maar omdat het vertrouwd was. Niet omdat het een warm nest was, maar omdat het 'thuis' was. Maar hij wist dat na vandaag, door zijn vaders schuld, door zijn *athair's* woede, niets meer hetzelfde zou zijn. Na vandaag zou hij nooit meer horen hoe zijn moeder's stem boven die van de andere vrouwen uitklonk.

Vanaf deze dag hoorde hij nergens meer bij.

Miss Kevay Doherty had als vroedvrouw van Kilfinane vrijwel alle dorpingen van onder de veertig ter wereld geholpen. Maar slechts zelden, zo verzekerde ze aan iedereen die het wilde horen, maakte ze zo'n voorspoedige zwangerschap en geboorte mee als die van de eersteling van de Gunners. Volgens miss Doherty was de moeder negen maanden lang van misselijkheid en ander zwangerschapsongerief verschoond gebleven en werkte ze, ondanks de bezorgde blikken van haar man, tot twee dagen voor de bevalling nog gewoon mee op het land. Niet omdat het moest, maar omdat het kon. En omdat er toen nog geen enkel vermoeden bestond dat haar kind niet als kerngezonde baby zou worden geboren.

'Tá sé a miracle!', vond de vroedvrouw dan ook toen hij al na vier keer pijnloos persen ter wereld kwam. En een wonder was het, dat hij vrijwel schoon maar zonder geluid te maken tussen zijn moeders benen lag. Maar na die opgetogen verwondering, kwam de twijfel.

'An bhfuil sé marbh?' vroeg ze zich eerst nog af.

Maar natuurlijk ging hij niet dood. Hij was een spierwit jongetje met bollende knuistjes en haar - de twee vrouwen zagen het al aan de oranje sprietjes op zijn hoofd - dat net zo rood ging worden als dat van zijn vader. Maar zelfs toen miss Doherty hem liet kennismaken met de werkelijkheid buiten de moeder door hem op de billen te slaan, gaf hij geen kik. Huilgrimasjes maakte hij wel, maar er kwam niet het minste geluid uit zijn keel. Ze keek of hij een tong had en die had hij. Ze zoog aan zijn mond en neus om eventueel achtergebleven slijm te verwijderen, maar dat was er niet.

'Tá sé mute,' was haar conclusie.

En zo was het.

De boreling had zijn stem voor eeuwig in de moederschoot achtergelaten.

Zijn *athair* en hij knielden tegelijk, hun ogen eender gesloten, handen op dezelfde manier gevouwen. Acht was Arlín pas, maar aan zijn eigen vingers zag hij nu al dat hij later net zulke grove knuisten ging krijgen als zijn vader: even knokig en sproetig bleek. Zijn stem kreeg hij niet. Zonder geluid uit te brengen werd Arlín geboren en zwijgend groeide hij op. Hij hoorde alles en begreep het meeste, maar voor de dorpelingen van Kilfinane bleef hij een buitenstaander. Omdat hij niet sprak, dachten sommigen dat hij behalve stom ook doof was en dat het dus geen enkele zin had hem ergens bij te betrekken zonder omstandig geharrewar met gebaren. Anderen meenden dat hij daarnaast ook nog *'aisteach'* was, 'achterlijk'. Of toch op zijn minst 'vreemd'. Het was waarschijnlijk te ingewikkeld voor de veelal ongeletterde, bekrompen zielen die ze waren. Sommigen deden zelfs voor het gemak of hij er helemaal niet was. Alsof hij niet bestond.

En langzaamaan was Arlín zich ook zo gaan gedragen. Schichtig, werd hij ervan. In zichzelf gekeerd en eenzaam. Na verloop van tijd wist hij zich zó klein en kleurloos te maken dat hij onzichtbaar werd. Hij was er en was er tegelijk ook niet. Hij keek toe, dat was het.

Wat had hij graag gewild dat zijn vader het tegenover de dorpelingen voor hem opnam zoals andere vaders dat als vanzelfsprekend deden voor hun zonen. Dat hij hem tot onderdeel maakte van zijn leven. Van hét leven in Kilfinane. Maar dat deed hij niet. Omdat hij zich schaamde voor zijn stomme zoon, wellicht. Of omdat hij er niet mee om kon gaan een gemankeerd kind op de wereld te hebben gezet. Alsof hij het hém kwalijk nam dat hij zonder stem was geboren. Misschien dacht Dougan zelfs dat God hem voor zijn gewelddadig verleden wilde straffen door hem op te zadelen met een wangedrocht van zijn schepping. Als Arlín na de zondagsschool bedeesd de pub binnen kwam, deed zijn vader daarom net alsof hij hem niet zag. Zo luidruchtig als zijn vader daar aanwezig was, zo

weggedoken was hij er zelf. Transparant haast, opgenomen in de verbruinde kleuren van tapperij 'an *Armas*', als een uilenjong op een wilgentak waar je vlak langs kon lopen zonder hem op te merken. Daar aan de tapkast brulde Dougan Gunner, met een steevaste pul ale in zijn hand, zijn verongelijkte woede uit over iedereen die hem zijn leven lang voor de voeten had gelopen, de Engelsen en de *Orange Society* voorop. Maar zijn zoon maakte hij daar geen deelgenoot van. Integendeel. Hij negeerde hem zoals de meeste drinkers hem negeerde. Omdat zijn woede en zijn dorst belangrijker waren dan zijn zoon.

Zijn moeder, zijn *máthair*, was de enige aan wie hij steun had. De enige bij wie hij ongegeneerd 'aanwezig' mocht zijn. Bij wie hij zich niet klein en onbeduidend hoefde te voelen.

'Je bent een goede jongen, Arlín,' troostte ze hem. 'Het probleem ligt niet bij jou maar bij de anderen. Die nemen de moeite niet jouw gezichtsuitdrukkingen en je gebaren te begrijpen.'

Alleen zij verstond die, omdat ze ze zelf had verzonnen en nog elke dag opnieuw bedacht. Zij ondersteunde haar tegen hem uitgesproken zinnen met gebaren en probeerde zo zijn 'woordenschat' dag na dag te verruimen. Ze leerde hem een gebaar voor 'samen' en voor 'alleen'. Voor 'ik wil wat anders' en 'geef me meer'. Voor 'jij bent grappig' en 'ik ben bang' en 'jongen' en 'lief'. Voor 'hoe heet jij?' en 'mag ik mee?' Maar niemand zei hem ooit hoe hij heette en niemand wilde hem mee. Zij bedacht, dat als hij zijn hand rechttop met de wijsvinger tegen zijn mond zou leggen en met zijn hoofd schudde, iedereen zou begrijpen dat hij niet kon praten. Maar in de praktijk snapte vrijwel niemand dat. Of ze haalden er hun schouders over op.

Alleen meneer *sagart*, de pastoor van Kilfinane en de liefste katholiek van heel Ierland, verstond hem. Simpelweg door serieus de moeite te nemen naar hem te 'luisteren'.

En natuurlijk zijn zusje.

Die begreep hem feilloos.

Toen ze nog leefde.

'Kyrie, luminis fons rerumque conditor, Eleison.'

Nauwelijks ouder dan vijf was ze geworden, zijn zusje Eibhlin. Ze was in huize Gunner welkom geweest. Méér dan dat. Waar in andere gezinnen elk jaar wel een boreling moest worden gevoed en opgevoed, duurde het drie jaar eer Kevay Doherty een tweede Gunner-kind ter wereld hielp. Deze baby was een al die tijd vurig gekoesterde wens geweest en werd daarom bedolven onder een vloedgolf van ouderlijke genegenheid en meer opgespaarde liefde dan een normaal mens in zijn hele leven krijgt. Vader was zo trots op zijn pasgeborene dat hij haar de tweede dag na haar geboorte, ingebakerd in geboortedoeken, al meenam naar de pub om aan zijn drinkmaten te laten zien. Net zo opgewonden en trots als hij, rende Arlín achter hem aan. Aan de tap, tussen al dat halfdranken en brallende volk, hilde ze.

‘Hoor! Horen jullie? Een stem die klinkt als een klok!’ riep vader tussen twee teugen bier door.

Niemand besteedde aandacht aan Arlín. Ze bogen zich naar het kind voorover, sloegen de vader enthousiast op zijn schouder en proostten op de kleine. Hoe meer kabaal de vader maakte en hoe blijer hij was, hoe kleiner de zoon werd. Uiteindelijk sloop hij schielijk de pub uit - wat niemand bemerkte - en liep het hele eind over de heide terug naar huis.

Het motregende.

Háár nam hij niets kwalijk. Integendeel. Wat kon zij eraan doen! Nee, hij hield van haar. Ze was mooi als een elfje, als een *bean sidhe* uit een van de geheimzinnige heksenkringen in de heuvels. Ze had blonde krullen, ogen zo blauw als voorjaarsluchten en een bijna lichtgevend gezichtje. Perfect was ze.

En waar hij als baby geluidloos huilde, liet Eibhlin in niet mis te verstaan gekrijs weten dat ze volume voor twee had. Elk geluid dat ze maakte, werd gekoesterd als een godsgeschenk. Eigenlijk was ze voor hem, zelfs op het laatst, te klein geweest en te breekbaar om een echt speelmaatje te zijn, maar nadat *máthair* haar leerde praten en hij haar lopen had geleerd waren ze bijna altijd samen. Het liefste wezen van de hele wereld, vond hij haar. En omdat ze, sinds ze haar ogen had geopend, zijn gebaren zag en met zijn mimiek opgroeide, bloeide tussen hen een boeket van almaar verfijndere vingerbewegingen, steeds subtielere blikken, hoofdknikken en ogen-en lippentaal. Het kreeg een subtiliteit die zelfs *mathair* niet kon volgen. Een taalgroep van twee, waren ze. Ze verstonden en spraken die unieke taal na verloop van tijd zó goed, dat Arlín zelfs háár stem begon te gebruiken om zich tegenover zijn vader uit te drukken.

Haar dood was geen ongeluk, er was geen directe oorzaak voor aan te wijzen, het gebeurde gewoon. Ze werd simpelweg almaar magerder, bleker en zwakker. Toen vader en moeder eindelijk genoeg geld bij elkaar hadden gebedeld om een dokter te laten komen, kon die niks meer voor haar doen.

'Je had me eerder moeten roepen,' zei hij. 'Dit valt niet langer onder mijn competentie. *Tá an toil Dé.* Dit is God's wil.'

Toen Eibhlin stierf, stierf ook Arlín's stem.

Omdat iedereen ondertussen op haar vertolking van zijn gebaren was gaan rekenen, waardoor hij langzaam iets meer lid van de gemeenschap aan het worden was, werd hij door haar overlijden in één keer weer teruggeworpen op dezelfde eenzaamheid als vóór ze zijn stem werd. Eenzamer zelfs.

'Christe, qui not tuae imaginis signasti specie, Eleison.'

Sinds haar dood, nog geen week geleden, was de Gunner-hoeve vol van de stilte die ze achterliet. Vol van moeder's op paniek lijkend verdriet, van Arlín's eigen radeloosheid en ongeloof, maar vooral van zijn *athairs* drift. Die huilde niet, maar wenste God en al Zijn heiligen naar de hel en de verdommenis.

‘Wat voor een vervloekte God is dat, die het teerste van Zijn schepping laat verkommeren juist op het moment dat het Zijn godverdomde aandacht het meest nodig heeft...’

Zijn lopen werd stampen, kasten werden opengerukt, deuren dichtgesmeten. Hij duwde de stoppelploeg zo nijdig voor zich uit dat de trekbalken de hielen van het paard kapot sloegen. Hij zei dat hij haar stem hoorde in het getingel van regendruppels in lek-emmers en haar haar rook in de geur van overrijp fruit die de mosklompen op het dak verspreidden. Moeder en Arlín zagen vaders eeuwige onrust over de zinloosheid van het bestaan door Eibhlin's dood uitgroeien tot woede. Zijn woede. Zijn *fearg*. Het was de door iedereen in het dorp gevreesde Gunner-*fearg* die op onverwachte momenten uit zijn borst kon spatten om in mateloos gevloek en soms in zinloze vernietiging een uitweg te vinden.

Arlín haatte die woede.

Wanneer die als een onverwachte donderslag op een lentedag losbarstte, was zijn vader zichzelf niet. Een tomeloos beest werd hij dan. Er hoefde als hij zo'n bui had maar een deur te klemmen of hij was in staat hem van kwaadheid met hengsels en al uit de muur te rukken. Onmacht was het natuurlijk, een oncontroleerbare woestheid die in hem omhoog schoot als zaken niet gingen zoals hij wilde. Frustratie was het ook, door de jaren geleden verloren revolte tegen de Engelse Lords, waar hij zo vol overtuiging aan had deelgenomen omdat zij Ierse landarbeiders als hij zonder scrupules uitbuitten, hun landerijen onteigenden die al generaties lang in de familie waren geweest en hen tot horigen maakten. Duizenden doden kostte de strijd en niets werd er bereikt. Aan wanorde en onderling onbegrip ging het oproer ten onder en het resultaat was niet meer of minder dan de teloorgang van Ierland. Dat dramatische verlies, dat volgens moeder op zichzelf al zó moeilijk te verteren was dat een redeloze wraakzucht zich van hem meester had gemaakt, werd gevolgd door karige oogsten de jaren erna en, in de hoop die enigszins te compenseren door als loonwerker te werken, het wachten in moedeloze rijen voor seizoenswerk dat vrijwel altijd aan zijn neus voorbij ging. Vaders woede werd opgestookt door de steeds indringender wordende bezoeken van de voormannen van *Hensley*

Eastát die hem, lijfeigene Dougan Eoghan Gunner, op de helling van de *móinteán* zonder van hun paard te komen met uitzetting dreigden als hij de achterstallige pacht niet binnen twee weken zou voldoen.

‘We sturen onze bloedhonden op je af,’ dreigden de trawanten van de *barún*. ‘We steken je armzalig hut in de fik, *you Irish trash*. We zullen je leren!’

Door het sterven van zijn kleine lieveling was het dan nu tot een uitbarsting gekomen. Het was hem te veel geworden. Hij voelde zich schuldig. En dat was hij volgens Arlín ook. Niet God, maar hij had haar frêle weerstand moeten voeden. Tegen klammigheid en kou had hij haar moeten beschermen. Desnoods met zijn eigen leven, had hij het hare overeind moeten houden.

‘Christe, Dei forma humana particeps, Eleison.’

Ze was in de doodskist net zo wit en onschuldig mooi als toen ze nog leefde. Meneer pastoor kwam het hele eind te voet over de hei en zalfde haar voorhoofd en handen met heilige olie. Hij pakte de kleine *bióbla*, waar hij op de zondagsschool verhalen uit vertelde, uit zijn priesterkoffertje, las wat Latijnse teksten en sprak over ‘liefdevolle barmhartigheid, heil en verlichting’. Terwijl de tranen over moeders wangen biggelden, fatsoeneerde ze Eibhlin's jurkje. Vlak voor het deksel sloot, drukte ze nog een laatste kus op haar dochters lippen.

Ze wilde nog iets zeggen, maar haar stem verstikte.

Toen begroeven ze haar gevieren in de eeuwige modder naast de hoeve, langzaam, zoekend naar redenen voor uitstel. Meneer *sagart* zegende het graf en sprak op gedragen toon over de hemel die haar met zekerheid zou opnemen.

‘Het is ze geraden daar in die hemel,’ gromde vader. *‘Damnaigh!’*

Hij pakte het kruis dat hij getimmerd had en gaf zijn zoon een hamer en een door roest bot geworden beitel.

‘Hak haar naam en de datum erin, zoon, zodat niemand haar ooit zal vergeten.’

Arlín staaarde naar het gereedschap in zijn handen. Haar naam en datum? Maar welke datum dan?

‘De datum van vandaag, natuurlijk!’ beantwoordde hij zijn zoon's vragende blik.

Wanhopig zocht Arlín steun bij zijn moeder, maar haar ogen waren te zeer vertroebeld door tranen om het te zien.

‘Hij weet de datum van vandaag niet, Dougan.’

Meneer *sagart* sloot zijn priesterkoffer.

‘Deze jongen weet geen enkele datum. Hoe moet hij een datum weten waar alleen zondagen tellen? Hoe moet hij jaren kennen waar alleen seizoenen benoemd worden? Jij weet het zelf niet eens en ik heb het hem nog niet geleerd. Maar binnenkort zal ik dat doen. Ik beloof het je.’

‘Alleen haar naam, dan.’

Arlín liet de hamer zakken. Zelfs dat kon hij niet. Hij kende de letters niet. Meneer pastoor was er nog niet aan toegekomen. Ze hadden ‘*baile*’ geoefend en ‘*spéir*’ en ‘*rose*’, maar wat had hij daaraan als hij ‘Eibhlin’ moest spellen.

‘*Mo Dhia, sagart!* Leert u die kinderen dan helemaal niks op die verdomde zondagsschool?’

‘We zijn nog maar net met letters begonnen, Dougan. Er is nog een lange weg te gaan. Maar ik beloof je dat ik Arlín alvast de naam van zijn zusje zal leren schrijven. En de datum van vandaag. Dan zal ik later, over een week of twee, samen met hem op dit graf haar naam komen zetten.’

‘We zullen zien...’

Dougan Gunner duwde het tekstloze kruis met blote handen tussen de kleiklonten, knoopte zijn jas dicht en liep, zonder om te kijken en met opgetrokken schouders in de richting van het dorp. Moeder, meneer pastoor en Arlín keken hem na. Ze wisten wat hij ging doen. Hij ging zijn verdriet en woede aanlengen met het bier dat vaders van dode kinderen traditiegetrouw in *an Armas* kregen aangeboden. Als troost. Omdat ze daar in die pub wel wisten hoe het voelde.

Later hoorden ze dat Fergall Dansoe en Hewney Hornsbee hun arm meelevend om zijn schouders hadden gelegd om proostend mét hem de *barún* te vervloeken die hen allen onrecht aandeed door pacht te vragen voor land waarop nog geen grasspriet tot wasdom kwam en waar ontkiemde zaden van wegspoelden bij iedere door de verre zee gezouten regenbui. *Publican* Jarlath Arniston had steeds weer nieuwe pullen voor vader neergezet en hij dronk ze allemaal op terwijl Kellagh O'Fulley fiedelde en hijzelf met eetlepels klepperde alsof hij niet zojuist zijn kind had begraven. Liam McFerror trok de ene reel na de andere uit zijn concertina. Dougan zong zoals altijd met de pint voor de borst en de rechtervuist omhoog liederen over de '*defenders*' die zich tegen de Engelse Landlords en hun rentmeesters te weer stelden, en over gestorven helden als Shane O'Neil en Roddy McCorley. Hij had elke regel op een vloek laten eindigen. En toen de alcohol hem stevig in zijn greep had, was hij op een tafel gaan staan, had '*Erin go bragh...*' geroepen en was er weer van af gevallen.

'Christe, lux oriens per quem sunt omnia, Eleison.'

Wat er die twee etmalen daarna gebeurd was, niemand wist het. Niemand had hem gezien, geen enkele roddel kon de gemiste dagen verklaren. Achteraf beweerde hij tegenover zijn vrouw dat de tijd was opgelost in de walmen van het bier, in het gebonk van het beest dat ronddoolde in zijn hoofd, in golven uitgekotst gal, ergens in een schimmelige stroschuur, hij wist niet meer waar. De speculaties werden pas luider toen de *constábla* kwamen zoeken naar het 'monster' dat de zoon en erfgenaam van Sir Laughlin Hensley bij een holle weg had opgewacht, hem vanuit de struiken van zijn paard had gesprongen, zijn gezicht met de vuisten tot één bloederige massa had geslagen en met de duimen de ogen had uitgedrukt om het lijk daarna, met ontblote Britse billen dwars over het rijdier, terug te jagen naar de stallen van Hensley Eastát.

‘Koester geen illusies! *We'll find him,*’ zeiden ze, ‘al moeten we heel Kilfinane er een maand voor in de bak zetten. Het is slechts een kwestie van tijd voor hij aan de galg bungelt.’

Maar de dorpelingen haalden tegenover de baardeloze, met de Engelsen collaborerende wetsdienaars de schouders op en sloten hun deuren. Boeren lieten hun honden los als een uniform zich in de buurt van hun hoeve liet zien.

‘Christe, qui perfecta es sapientia, Eleison.’

‘Ze zullen me vinden, vrouw,’ zei vader. ‘Ooit! In dit hele vervloekte Limerick is niemand te vertrouwen. Er is geen steen in Ierland waar ik onder kan kruipen of er is wel een verrader die hem optilt.’

Het was niet echt een bekentenis, maar een ontkenning was het zeker niet. En moeder en Arlín wisten dat hij gelijk had; of hij het nou gedaan had of niet, het was slechts een kwestie van tijd voor iemand naar hem zou wijzen. Ongewild desnoods. Loslippigheid. Een lollig bedoelde opmerking in de pub over de verdwenen dagen. Meer was er niet nodig. Er was altijd wel iemand die luisterde. Er was altijd iemand die fluisterde. Dougan Eoghan Gunner had zijn reputatie tegen en geen geloofwaardig alibi.

Binnen een dag trok hij dan ook zijn conclusies, resoluut, zonder overleg met zijn gezin of met wie dan ook. Hij schatte het moment in, koos de route en bepaalde het doel.

Daarom stond deze zondag voor de deur van het kerkje de handkar, beladen met de weinige bezittingen, de lamoenen vastgesjord tegen de flanken van het paard, klaar voor de vlucht naar de kust. Klaar om een schip te vinden voor een betaalbare overtocht. Klaar voor een naamloos onderduiken in het land van de vijand dat Ierland sinds de opstand aan zich verbonden had door de eenzijdig geproclameerde *‘Act of Union’* en daarom als enige plek ter wereld vrij toegankelijk voor Ieren zonder papieren zoals zij.

‘De zee ertussen zal de aandacht na verloop van tijd doen verwateren,’ verzekerde hij zijn vrouw. ‘En wanneer dat zover is

keren we terug. Tot die dag komt, zullen we weliswaar binnen het gezichtsveld van de Engelsen zijn, maar in hun slagschaduw, waar ze ons niet verwachten en we niet opvallen. Als een teek tussen hun vetkwabben zullen we zitten,' meende hij, 'veel onopvallender dan in het volle licht van Ierland.'

Het léék een zondag als alle andere, maar het gezin Gunner had het '*Kyrie Eleison*' nog nooit zo gemeend gebeden als deze dag. Een dag die grauwer was dan de meeste dagen en killer. In de mist zat meer zout dan anders. Arlín proefde het op zijn lippen.

'Kyrie, spiritus vivifice, vitae vis, Eleison.'

Vader zou deze zondag niet, zoals op andere zondagen - als moeder na de mis in het parochiehuis thee aan het drinken was en Arlín op de zondagsschool zat - na de kerkdienst de pub in duiken om bier te drinken met de andere mannen, om laat in de middag de handkar zingend achter zich aan naar huis te trekken, moeder voorop en Eibhlin en Arlín achterstevoren in de bak. De drie hielden van dat wekelijkse ritje, omdat het een van de spaarzame momenten was waarop ze Dougan uitbundig vrolijk zagen.

'Ik zal de *teach tábhaim*e niet meer bezoeken, vrouw. Ik zal de binnenkant van een pub nimmer meer aanschouwen. Nooit meer. Ik zweer het!'

Moeder knikte berustend, maar ze wist dat hij loog. Arlín wist het ook. Maar zo jong als hij was, begreep hij waarom vader het zei. Het was zijn manier om boete te doen voor het feit dat hij door de alcohol zijn woede niet in bedwang had gehad. Zijn manier om te zeggen dat hij net zo min van hun geboortegrond weg wilde als zij, maar geen andere uitweg zag.

'O, consolator dolentis animae, Eleison.'

Zijn *máthair* ging vandaag niet, zoals ze gewoon was, met de andere vrouwen van Kilfinane thee drinken, formeel om nieuwtjes

en roddels uit te wisselen maar in werkelijkheid om elkaar bij te staan in hun voortslepde misère, moed in te spreken, oogstresten aan elkaar door te geven vóór ze beschimmelden, of om afgedragen kinderkleding aan een tweede of derde leven te helpen. Arlín wist dat zijn moeder treurde. Ondanks de eeuwige armoede en karigheid wilde ze haar bestaan niet opgeven. Liever was ze de confrontatie met de *constábla* aangegaan dan weg te trekken van wat haar zo vertrouwd was. Maar ze zei niets. Ze nam haar zoon op schoot terwijl hij daar eigenlijk al veel te groot voor was, zuchtte diep en zweeg. Arlín gebaarde driftig dat ook hij niet wegwilde, dat hij met haar hier wilde blijven en dat vader maar alleen moest gaan met z'n zatte kop.

‘Dat gaat niet, Arlín. Vader is het hoofd van het gezin. We kunnen niet zonder hem. Als hij wil gaan, dan leggen we ons er bij neer.’

En Arlín zelf ging deze zondag niet naar de consistoriekamer achter het kleine kerkje om samen met de andere kinderen van het zondagsschooltje onder leiding van meneer pastoor de eerste met een blok kalk op het schoolbord geschreven woordjes te oefenen en daarna op muurplaten afbeeldingen te bekijken van waterig ingekleurde vissen, vogels en reptielen. Het maakte hem intens bedroefd dat hij er van weg moest. Ofschoon hij vanwege zijn handicap door de kinderen maar zeer zelden bij gesprekken of gespeelde fantasieën werd betrokken, was hij aan het zondagse samenzijn gehecht geraakt. Aan het opgewonden stemgewriemel en de simpele nabijheid van andere kinderen. Hoewel zij hem volkomen negeerden en hij niemands vriend was, wist hij dat hij hen zou gaan missen. Simpelweg omdat ze bij zijn bestaan hoorden. Maar meer nog dan dat, zou hij de verhalen gaan missen die meneer *sagart* vol vurige intonatie uit de *bióbla* voorlas voor het almaar kleiner wordende klasje, dat leed onder emigratie van dorpelingen en educatieve desinteresse van ouders en leerlingen. Maar Arlín was zéér geïnteresseerd. Op het leergierige af zelfs. Het liefst bevocht hij zich een plekje op de armleuning van de pastoorstoel en staarde naar de bladzijden met de versierde initialen die hij al een beetje leerde

onderscheiden en het mysterieus gepriegel dat via de stem van meneer *sagart* transformeerden tot pastorale zinnen. Het waren gebaartjes, bedacht Arlín. Piepkleine, getekende gebaartjes die op de een of andere manier voor woorden stonden. Genoteerde mimiek, was het. Vooral de belevenissen van Mozes die van Egyptische vondeling tot Joodse prins werd, hielden hem in spanning. Als hij zijn ogen sloot, zag hij hoe God de Rode Zee uiteenspleet om Zijn uitverkoren volk over de bodem naar de overkant te laten soppen terwijl vissen hun koppen goedkeurend door de watermuren staken om de karavaan voorbij te zien trekken. Hij stelde zich Egypte voor als een goudkleurig, droog en warm land, ver weg, misschien zelfs wel voorbij Belfast. Sommige kinderen beweerden dat Egypte in zee lag, dat er vele landen in zee lagen. Maar hij wist dat die verhalen verziensels waren, dat er geen landen in zee kónden liggen. Grond - wist hij uit ervaring, opgedaan in de poel achter hun hoeve - zonk naar de bodem. En zelfs áls iemand op ondiepe plaatsen zoveel grond neer zou storten dat het boven het water uitstak, dan nóg was het onbewoonbaar drassig, brokkelde af en werd door het water verzwolgen. Samen met Eibhlin op hun hurken aan de plas achter hun huis, had hij gezien dat golven te vasthoudend waren om nieuw land toe te staan, te nijdig bij wind en vooral eindeloos geduldig.

'Christe Eleison...'

De priester vouwde de corporale op en hief de miskelk ten hemel. Arlín sloeg een kruis, zoals vader deed en knielde zoals hij knielde. Vandaag gingen ze, zoals zovelen vóór hen gegaan waren en zoals een enkeling na hen nog zou gaan. Degenen met geld en documenten trokken naar Dublin voor een passage naar Amerika, voor de armen en wettelozen restte slechts een veerboot naar Engeland. De meesten gingen op de vlucht voor de armoede, een enkeling vanwege confrontaties met de handhavers van de Engelse bezettingswetten.

Zij, de Gunners, gingen voor beide.

2

*Die tas is gekrap en die leer afgeskilfer,
die hoeke verslete,
met twee toue om dit staf toe te maak.*

Dit was de laatste graduale, de laatste communie, het laatste geschuifel naar de uitgang over het mozaïek van het middenpad. De geestelijke met zijn zorgelijke ogen leek zijn zegen speciaal voor hén drieën uit te spreken.

‘Gaat heen in vrede...’

In het voorportaal van het kerkje schudde hij ieder van hen de hand en wenste hen geluk toe voor de reis. Ontroerd drukte hij met de duim een kruisje op Arlín's voorhoofd en woude even door zijn haar.

‘Hou je ogen gericht op God, jongen.’

Hij knikte.

‘En leer lezen en schrijven!’

Hij knikte nog enthousiaster.

‘Ik heb je vader beloofd het je te leren. Ik wilde je het ook graag leren, maar nu is het te laat. Te laat zelfs voor zoiets eenvoudigs als 'Eibhlin' en een datum. Misschien had ik er simpelweg eerder mee moeten beginnen.’

Voor hém, voor meneer *sagart*, die hem bijna nog liever - want minder bozig - was dan zijn eigen *athair*, zou hij het leren.

‘Schrijven is heel erg belangrijk, Arlín, vooral als je geen stem hebt zoals jij. Waar lezen de taal is voor de doven, is schrijven de taal van de stommen, effectiever dan welk gebaar dan ook. Je bent een slimme jongen, je kúnt het leren.’

De priester glimlachte, haalde uit de mouw van zijn soutane de *bióbla* waar hij zo vaak uit voorlas, kuste het, drukte het even tegen zijn borst en gaf het hem.

‘We leven in jachtige tijden, *mo mac*. Een door God gegeven mensenleven is weinig waard wanneer het in handen valt van vijandige gezinde lieden. Vraag dat maar aan je vader. Daarom moet je weerbaar zijn. Je moet je kunnen verdedigen. Zij, de Engelsen met hun kale kinnen en kille arrogantie, nemen heus niet de tijd rustig je gebaren te ontleden. Vóór je daadwerkelijk iets ter verdediging hebt kunnen aanvoeren, hangt je kop al in een lus en je voeten vijf *inch* boven de grond. Blijf daarom uit hun handen. Gaat het onverhoopt dan toch nog mis, móet je je verstaanbaar kunnen maken en daarvoor moet je echt kunnen schrijven. Het kan van levensbelang zijn. Neem daarom deze *bióbla*. Daar ben je samen met mij al in begonnen. Sommige verhalen ken je al. Ik heb hem niet meer nodig, ik ken alle teksten uit mijn hoofd. Maar voor jou zal hij hopelijk een aansporing zijn. Vind een nieuwe leraar, Arlín, leer en lees. Ik weet dat je het kunt, belooft het me!’

Door met zijn vuist op zijn borst te kloppen, beloofde Arlín het. Hij pakte het bijbeltje met trillende handen aan, wist even niet goed hoe hij het had of wat hij met deze formidabele geste aan moest en kreeg een brok in zijn keel. Hij kon niet geloven dat meneer *sagart* hem zo'n prachtig geschenk gaf, deze band vol verhalen waar hij allemaal kennis van zou nemen als hij eenmaal had leren lezen. Met de duimen veegde hij wat regendruppels van de kaft en hees zich verward maar met een trots gevoel achterin het wagentje. Hij had nog nooit in zijn leven van iemand een cadeau gekregen...

‘Ik heb er een tekst in geschreven, Arlín. Speciaal voor jou. Aangezien je naar Engeland gaat en je daar dus waarschijnlijk in het Engels zult leren lezen, heb ik het in die taal geschreven. Maar de tekst zelf, waar het om gaat, de verhalen die ik je heb verteld, die staan in je eigen taal. Zodat je niet zult vergeten waar je vandaan komt. Zodat je Ierland niet zult vergeten. Zodat je mij niet zult vergeten.’

Arlín sloeg het bijbeltje open en zag het. Voorin op de eerste bladzijde. Geschreven door de pastoor zelf, in sierlijk handschrift. Hij zou het tot zich nemen, deze geheime boodschap, ooit, als hij er klaar voor was, als hij Engels geleerd had en had leren lezen. Even vroeg hij zich af wie het hem moest leren als meneer pastoor er niet

was, maar toen sloeg vader het paard aan en kwam de wagen in beweging.

'Fanach! Wacht nog een ogenblik!'

Terwijl vader luidkeels mopperde over de nieuwe vertraging, haastte de priester zich terug het kerkje in en kwam hollend terug met zijn priesterkoffertje. Het was van gekrast en gebarsten bruin leer, begon op de hoeken te slijten en had twee banden om het dicht te gespen. Het was het draagbaar tabernakeltje waar de miskelk, de pyxis met gesacreerde hosties, stool, kaarsen en de heilige olie in zaten als de priester naar parochianen in het achterland ging en dat meneer *sagart* bij zich had toen hij Eibhlin de laatste sacramenten kwam toedienen aan haar graf. Het bijbeltje had er ingezeten.

'Tegen de regen...'

Meneer *sagart* trok de riemen open, deed de *bióbla* erin en gespte hem dicht.

'Belooft het, Arlín Gunner.'

Hij beloofde het. Hij legde zijn hand op zijn hart en knikte.

'Let wel, het is geen geschenk maar een lening. Breng hem bij me terug als je hem van kaft tot kaft gelezen hebt. Ik zal erop wachten.'

De weinige achterblijvers keken hen na. Arlín zag aan hun gezichten en aan hun aarzelend wuiven dat het vertrek van de Gunners ze niet al te veel deed. Misschien, dacht hij, waren ze zelfs wel blij van zo'n notoire lastpost als Dougan Eoghan Gunner verlost te zijn, de man die zich zo slecht kon beheersen, die de ongewenste aandacht van de *constábla* getrokken had en daarmee Kilfinane verdacht had gemaakt.

Vader keek niet om. Moeder stak bedeesd haar hand op. Een paar vrouwen stonden er nog toen ze de heuvel over trokken en de weg insloegen richting Kilkenny.

Arlín hield zich in evenwicht met de benen wijd en de voeten op de achterklep. Ondertussen klemde hij zijn handen liefkozend om de hoeken van het heilige koffertje. Hij bekeek het zorgvuldig van alle kanten, aaide het en nam zich voor zijn kostbare bezit met zijn leven te beschermen tegen alle dieven en alle uitschot van Ierland of Engeland dat voor zijn voeten kwam en het altijd, altijd, altijd bij zich te houden tot hij zou sterven of zou terugkeren om de belofte aan meneer *sagart* gestand te doen. Toen de regen ophield, gespte hij het koffertje open en haalde vertederd en met bevende vingers de *bióbla* te voorschijn. Het omslag had een metalige rand met teksten in reliëf en een kruis in het midden. Op de plek waar een gekruisigde Jezus zou moeten hangen, zat een vreemde, bloemvormige zetting waar blijkbaar ooit een siersteen in had gezeten. De vergulde letters op de rug waren verweerd en gedeeltelijk afgebladderd en de boeksnede was goudkleurig. Twee geweven, zilveren bladwijzers hingen er wat moedeloos uit. Voorzichtig sloeg Arlín een aantal pagina's om. Hij had dat al eerder mogen doen maar alleen met de uiterste zorgvuldigheid. Meneer pastoor had hem zelfs eerst zijn handen laten wassen, iets wat hij thuis maar zelden hoefde. Maar hij deed het want het bijbeltje was het mooiste wat hij ooit gezien had. De tekst was een sierlijk en dicht opeen met de hand geschreven mysterie met krullen en halen. Zelfs zonder te weten wat er stond, sprak er liefde uit. Op de hoeken was hier en daar in verbruinde inkt een vage vingerafdruk van de schrijver te ontwaren. In kronkelige adertjes was het Ierse weer de pagina's binnen gekropen en had het papier aangetast. De initialen die hier en daar leken op de letters die meneer *sagart* hem aan het leren was, besloegen soms wel een kwart van de pagina en waren opgesierd met dierenkoppen en sierlijke figuren in rood, lila en geel, mooier dan de platen aan de muur van de zondagsschool. Mooier zelfs dan het grote glas-in-lood-raam in het dorpskerkje waarop Johannes de Doper Jezus' hoofd met paars water uit de Jordaan overgoot.

Met de *bióbla* op schoot keek Arlín naar de hemel boven de verte waar hun huisje stond, waar hij ter wereld was gekomen en nooit was weggeweest. Ze gingen er vandaan, voorgoed misschien wel. Weg van dorpsgenoten die hij kende naar lieden die hij al bij voorbaat

haatte omdat zijn vader ze haatte. Weg van de plek waar hij thuis was naar een land waar hij niets van wist, behalve dat er monsters woonden die Ieren onderdrukten. Weg van de taal die hij weliswaar niet sprak maar wel verstond, naar een taal waarin mensen tot horigheid óf de galg werden veroordeeld. Er hingen donkere wolken boven het naam- en datumloze graf van zijn zusje.

‘We laten je in de steek, Eibhlin,’ gebaarde hij op een manier die alleen zij zou hebben verstaan. ‘Ons wachten andere graven.’

Aan het eind van de middag trokken ze door dorpen waar huizen stonden in kleuren die in Kilfinane nooit voor muren gebruikt werden en stroompjes van heuvels naar beneden kabbelden tot ze uitmondde in door veen bruin gekleurde poelen. Maar de Gunners hadden weinig aandacht voor het landschap waar ze doorheen trokken. Vader, die zwijgend en nors voor zich uit keek, al helemaal niet.

‘We laten zoveel achter, Dougan,’ zei moeder tenslotte zacht.

Het was lang stil. Alsof vader over haar woorden nadacht. Maar dat was natuurlijk niet zo.

‘We laten niets achter, vrouw. Alleen modder en botten.’

Arlín hoorde zijn moeder zuchten.

‘Modder en botten...’

Het was niet waar, vond hij. Ze lieten de hoeve achter, de schamele, gepachte aardappelakker waar hun paard jaar na jaar de voren in trok die nu oningezaaid bleven. Vader en moeder lieten het bed achter waarin ze hun liefde beleefden en dat klam zou worden. De strozak lieten ze achter waar Arlín's zusje op was gestorven. Hun tafel waaraan ze als gezin aardappel-leeksoep aten. Hun geuren bleven achter in elk ding dat ze hadden aangeraakt. Hun stemmen in alles wat ze ooit tegen elkaar gezegd hadden. De hoeve zou koud worden. De haard zou gaan stinken. Dat alles lieten ze achter. De mensen van het dorp, de kinderen van de zondagsschool, meneer *sagart*.

En modder, natuurlijk.

En botten.

Het leek alsof ze steeds langzamer reden, alsof de Ierse aarde aan de wielen kleefde in een ultieme poging hen te houden waar ze waren.

Die eerste nacht sliepen ze in het stro van een schaapschuur onder een half ingestort dak waar twee geiten stonden, hun voorpoten met een touw losjes aan elkaar gebonden. Klaarwakker keek Arlín naar de hemel en probeerde in de geluiden om hem heen iets herkenbaars te ontdekken. Binnen vijf minuten snurkte zijn vader. Zijn moeder had haar los gedaan maar sliep niet. Af en toe aaide ze over Arlín's hoofd. Hij legde zijn arm om haar middel en voelde harde knoken.

‘Het zal allemaal goed komen, Arlín,’ fluisterde ze. ‘*Athair* weet wat hij doet. En Eibhlin ziet ons vanuit de hemel. Zij zal ons beschermen.’

Hij hoopte dat zijn moeder gelijk had. Maar hij twijfelde. Hij wist niet of God de Vader van kinderlijke inmenging vanuit Zijn hemelse huis gediend was. Hij wist zelfs niet of Hij hun vlucht wel zou goedkeuren. Of “de consequenties aanvaarden en boete doen”, Hem niet beter zou passen.

Moeder haalde haar neus op, maar Arlín wist niet of ze huilde.

De morgen kwam met een iel zonnetje. Ze aten de boterhammen op die ze thuis hadden klaargemaakt en dronken water uit een beek. Toen ze weer op pad gingen verdampten de nevelslierten in de morgen en maakte een mooie dag hun stemming iets minder bedrukt. Het paard klost langs meren en door kalig heuvelland waar wanordelijke steenhopen werden afgewisseld door gestapelde muurtjes. Ze wezen elkaar op rechtopstaande keien met ingekerfde boodschappen voor reeds lang gestorven reizigers van wie de bestemmingen al eeuwen geleden in het veen waren verzonken. En

toen het donkerde vonden ze een warmgestookt achterafkamertje in een *teach tábhairne* dat ze deelden met vier andere reizigers. Vader bleef de hele avond bij de tapkast vandaan en was nog sacherijniger en kort aangebondener dan anders. De waardin trakteerde hen 's morgens op gebakken eieren met *bagún* en *black pudding* zodat ze voldaan en zowaar wat optimistischer dan eerst, hun reis vervolgden. Bij Kilkenny wees vader op een stapel stenen en verbrande stammen naast de weg.

‘Restanten van barricades die wij, de “*Society of United Irishmen*” van Wolfe Tone er tijdens de “*Eirí Amach*” van tien jaar geleden oprichtte vóór we op Vinegar Hill verslagen werden door de Engelsen.’

Wéér die verachtelijke Engelsen, dacht Arlín. Weer diezelfde bezetters en onderdrukkers op wie *athair* zijn hoop op een betere toekomst voor hemzelf en zijn gezin en een ontsnapping aan het cachot of de galg op gevestigd had.

Terwijl ze er een ogenblik halt hielden, reden hen baardeloze mannen op paarden tegemoet: handlangers van de Engelsen. Ze spraken de taal van de vijand.

‘Good day madam, sir. And a good day it is, isn't it?’

Arlín begreep niet waarom Ieren die met de Engelsen heulden ineens hun eigen taal niet meer spraken en hun baard afschoren. Waarom zou iemand iets afscheren wat er zat, vroeg hij zich af. In zijn dorp konden jonge mannen haast niet wachten tot het eerste mannelijke pluus op hun kin verscheen en niemand, maar dan ook werkelijk niemand, zou het in zijn hoofd halen om het af te scheren. Hij vroeg zich af of deze mannen het verhaal niet kenden dat meneer *sagart* verteld had, van Simson die zijn krachten verloor omdat Delilah hem tijdens zijn slaap van zijn haar had ontdaan. Maar misschien voorzag het Engelse protestantisme niet in verhalen of wilden deze mannen, deze samenspanners, deze verraders, die een riant leven in de slagschaduw van uitbuiters prefereerden boven een vrij bestaan in armoede, zijn zoals Sir Laughlin Hensley, die vuige Engelsman met zijn zwijnenkop en zijn buik zo vet dat geen paard hem wilde dragen en hij altijd per koets moest reizen.

De *barún* wiens zoon dood was...

Vader keek de mannen niet aan. Hij trok zijn hoed dieper over de ogen en boog het hoofd. Maar Arlín zag, dat zijn nagels tot bloedens toe in de muis van zijn hand gedrukt stonden.

Ze reden drie dagen achtereen en sliepen in boerenschuren. 's Avonds verrichtte vader bij het licht van olielampen reparaties aan staldeuren en omheiningen om voor hun drieën een ontbijt en een lunch voor onderweg te verdienen. Ze volgden de oevers van de Nove tot aan New Ross en bogen daar af naar de kust.

'Met tienduizend strijders stonden we hier voor de stad,' mompelde vader. 'Stel je voor, tienduizend! Vijf meter lange hellebaarden hadden we, met metalen gevesten. Maar het garnizoen van de Engelse Kroon in New Ross had musketten en een kanon. Wat konden wij, boeren-opstandelingen, daar tegen uitrichten? Wat konden we beginnen tegen een kanon! Afgeslacht zijn we! *Gepitchcapt* en vermoord werden we!'

Arlín klemde zijn armen om het koffertje. Hij wist van de opstand, natuurlijk. Hij kende uit de tragische verhalen en de weemoedige, met de vuist omhoog gezongen ballades in de pub de plekken van de slagvelden en de namen van de helden die er stierven. Hij kende die liederen van buiten, ook al kon hij ze niet meezingen. Maar wat ze bezongen waren voor hem geen echte, tastbare gebeurtenissen en bovendien van voor zijn geboorte. Hij kende de rol niet die zijn vader in die opstanden gespeeld had en begreep zelfs niet welke onmin tussen Ieren en Engelsen tienduizend doden waard was. Heel even vroeg hij zich af waarom zijn vader hier, op dit slagveld voor de stad, met een vijf meter lange hellebaard had gestaan en tóch niet was *gepitchcapt* of afgeslacht. Maar eigenlijk kon het hem niet schelen. Hij wilde alleen maar dat ze niet weg hoefden van dit vertrouwde land naar een land waar ze niets van wisten en moordenaars met musketten en kanonnen woonden.

Weg van zijn land!

Weg van het naamloze graf van Eibhlin.

Vanaf New Ross voerden stenen bruggen de kar over rivieren waarin mannen tot aan de heupen op *bradán* stonden te vissen. Af en toe zagen ze andere reizigers die in dezelfde richting gingen. Dan werd er geknikt en gezwegen. Aan de horizon glooiden eindeloos in nevel gesluijerde heuvels tot eindelijk de lucht zilt werd. Ze staken de Pill River Bridge over en nog voor ze de zee zagen, hoorde Arlín het geruis van de golven in de lucht en het gekrijs van meeuwen die al ver voor het havenstadje Rosslare op de zeewind balanceerden. Hij proefde het zout op zijn lippen.

‘Zet je schrap, we zijn er.’

Boven de daken van de tegen elkaar aanleunende huisjes van de hoofdstraat uit, kraakten masten van schepen aan de kade. In de steile straten achter de stadspoort ratelden karren vol vaten en opgetast huisraad over kasseien, voortgetrokken door logge, klossende werkpaarden. Schreeuwende en gebarende stedelingen verdrongen zich tussen marktkramen waar gebutst fruit en schimmelkazen luidkeels werden aanbevolen. Nog nooit zag Arlín zoveel mensen bij elkaar, zelfs niet in de kerk met Kerstmis. Iedereen ging haastig ergens naar toe of kwam al even haastig ergens vandaan en liep elkaar in de weg. Honden zaten andere honden achterna, kinderen de honden en moeders de kinderen. Vader manoeuvreerde vloekend tussen het gekrioel door naar de haven waar het met kanonnen bewapende fort ‘*The Burrow*’ trots over zee uitkeek. Vijf vertuide schepen bonkten aan hun touwen. Visafval kleefde aan hun rompen. Eén van deze vaartuigen zou de hunne zijn. Arlín liet zich op de grond glijden toen ze vastliepen in de menigte. Vrouwen als zijn moeder trokken kinderen als hij tegen hun rokken terwijl mannen als zijn vader zich een doorgang bevochten tussen vaten, balen en kanasters door. Opkopers hadden de deuren van hun pakhuizen wagenwijd opengezet en verkneukelden zich met zichtbaar plezier over de achterlijke plattelandsklandizie zoals de Gunners die de veel te dure passage niet kon betalen en have en goed kwijt moest. De handelaar die vader uitzocht was lang en mager.

‘*Gloffin’s Trading*’, las moeder van een bord aan de gevel.

'Gloffin's Trading', herhaalde Arlín in zijn hoofd.

Hij keek naar de letters maar herkende er geen een. Een 'i' misschien. Van *'baile'*. Met dedain bekeek de opkoper hun tot paardenwagen omgebouwde kar met de schamele bezittingen. Hij tilde de lippen van het paard op, schopte tegen de wielen en schudde zijn hoofd. Moeder en Arlín zagen van een afstandje hoe vader het beest op de billen klopte om zijn verkoopargumenten kracht bij zetten. Hij probeerde er zelfs bij te glimlachen maar dat wilde niet echt lukken. Daarvoor was zijn eeuwige boosheid te diep in zijn karakter vast gaan zitten. Je zag het, in zijn ogen. Hij keek even om, opende de zak met kleren en legde moeders feestjurk voor de man neer. Het was de kanten robe waarin moeder zo onbekommerd mooi kon zijn als er een bruiloft in het dorp was en waarin ze zwierde als er gedanst werd in de pub of in een met toortsen verlichte schuur waar muziek werd gemaakt door uitgelaten dorpelingen die al beschonkener werden en slechter dansten naarmate het feest langer duurde. Als zij ronddraaide in die jurk, die ruiste als kabbelend beekwater, leek het alsof ze een beetje van de grond kwam, alsof ze zweefde. En als van al dat dansen tegen het eind van het feest haar haren losraakten en bruinrood over haar blote schouders goldden, was ze volgens Arlín een waar wonder van God's schepping. Een betoverendere vrouw als zijn moeder in die jurk, kon er niet bestaan.

Arlín nam haar hand in de zijne. Hij wist dat haar hart bloedde, om die jurk. En om het plezier waar het voor stond en dat ze in Kilfinane achterliet. De opkoper wriemelde nors en ongeïnteresseerd door het kant en noemde zijn prijs. Dougan Gunner liet het hoofd zakken en stond op de buitenkant van zijn schoenen. Toen draaide hij zich om en kwam resoluut in hun richting. Arlín voelde hoe zijn moeders hand de zijne steviger omklemde. Ze wist waar hij voor kwam. Toen wist hij het ook. Vader knielde voor hem neer en ontweek zijn blik.

'Het spijt me, zoon...'

Zijn stem kraakte een beetje terwijl Arlín zijn armen stevig om zijn bezit hield en zichzelf tegen zijn moeder aandrukte.

'Maar wat voor nut heeft een boek voor iemand die niet eens de naam van zijn zusje op haar graf kan schrijven.'

Vader pakte de koffer vast maar Arlín trok hem los en klemde hem nog steviger tegen zijn borst. Zijn *athair* greep hem opnieuw en rukte eraan maar Arlín hield hem koppig vast. Toen haalde vader uit. Hij sloeg zijn zoon vol in zijn gezicht en trok de koffer bruusk onder zijn armen vandaan. Hij gespte de riemen los en pakte de *bióbla*.

‘Hij gaat het leren, Dougan!’, probeerde moeder nog.

‘Daar hebben we nu helemaal niks aan, vrouw.’

Hij duwde de nu lege, open koffer ruw tegen Arlín aan. Even reikte hij naar zijn zoon's schouder maar die sloeg zijn hand weg, verongelijkt en woedend, en voelde een verontwaardiging zoals hij nog nooit gevoeld had. Zijn hart klopte als een bezetene in zijn keel. Het werd rood voor zijn ogen en hij trilde. Hij snoof de lucht hoorbaar naar binnen. Hij had zijn vader voor zijn kop geslagen als moeder zijn hand niet had gegrepen. Ze moest hem met alle macht die ze in zich had, intomen en zijn armen tegen zijn lichaam klemmen.

‘Rustig Arlín, rustig. Het kan niet anders.’

Ze trok haar armen stevig om hem heen.

‘*Athair* heeft geen keus, jongen. Hij doet het voor ons. Rustig nou.’

Nog geen vier dagen geleden had Arlín meneer pastoor met zijn vuist op zijn borst en de hand op het hart beloofd de bijbel terug te brengen. Als hij eenmaal had leren lezen. Als hij de tekst die meneer *sagart* voor hem op de eerste bladzijde had geschreven, tot zich had genomen. De kleine *bióbla* was een verzachting geweest voor het vertrek, een tastbaar stukje Kilfinane waardoor hij het niet écht achter liet. De leesadem van meneer pastoor zat erin, de warmte van zijn vingers die de bladzijden om geslagen hadden, het Ierse weer. Er stonden de woorden in die hij had voorgelezen.

Langzaam kwam hij tot bedaren.

Moeder drukte zijn hoofd tegen haar borst. Vader beende terug, met opgetrokken schouders, misschien iets stugger in zijn bewegingen dan voorheen, en legde Arlín's schat voor de opkoper neer. De man die ‘Gloffin’ moest heten, boog acuut zijn nek voorover als een gier die een prooi in het oog kreeg. En Arlín wist hoe de vliedunne velletjes knisperden tussen zijn vingers. Moeder aaide

over zijn haar en zei niets. De opkoper sloeg het boek grijnzend dicht en deed zijn bod. Arlín zag zijn vader knikken.

En op dat moment wist hij dat hij nooit meer terug zou keren naar het dorp waar hij was geboren.

‘Ik zal erop wachten,’ had meneer *sagart* gezegd.

Hij zou vergeefs wachten. Door het verlies van de *bióbla* zou Arlín hem zelfs niet meer onder ogen durven komen. Het graf van Eibhlin zou hij nooit meer zien. De belofte aan meneer pastoor had hij al verbroken voor hij goed en wel het land uit was.

Dougan Gunner nam het geld aan zonder de opkoper aan te kijken. Hij propte moeders jurk terug in de zak en liet hun wagen en paard bij Gloffin's Trading achter zonder om te zien.

Volkomen berooid betraden ze de loopplank. Arlín liep, met nog nauwelijks gestilde woede en gebalde vuisten, achter zijn vader aan.

Hij haatte hem.

DEEL 2

3

*Eindelijk, toe die stad aan die horison verskyn,
Het ek en my Ma mekaar omhels.*

Ze omhelsden elkaar, moeder en Arlín, toen de stad eindelijk achter de heuvelrand verscheen. En geen dag te vroeg.

‘De reis is ten einde, Arlín. Nu komt alles goed.’

Doodop waren ze, geen voet konden ze meer voor de andere krijgen. *Athair* was al vooruit gelopen en stond ongeduldig op hen te wachten. Oost- en West-Londen lagen daar, als twee vreemde, ademende reptielen, met hun buik naar elkaar toe en de rivier tussen hen in. Daken van huizen lagen als hun schubben over elkaar heen. Zeilschepen dreven op het water als waren het losgekomen huidschilfers.

Het was al weer twee weken geleden, dat het schip vol Ierse medevluchtelingen, opeengepakt als schapen op weg naar de slacht, de ankerkettingen over de gangspil trok en de haven van Rosslare krakend verliet voor de oversteek over het Sint George Kanaal. Westenwind blies de zeilen zo strak op dat de mast kraakte in de vissing en zoute golven als gordijnen van water het dek over geblazen werden. Het scheepshol en de dekken zaten stampvol armoedige, luizige boerengezinnen als de *Gunners*, waarvan sommigen nooit meer water tegelijk gezien hadden dan wat als regen van de heuvels gespoeld kwam of als ondiepe poelen in het veen lag te blinken. Het was een geluk dat ze, sinds de verkaveling van hun gronden door de Engelsen, allemaal eeuwig hongerig waren en hun magen waren gekrompen van gebrek, anders was de ruimvloer ondergelopen met hun braaksel. Nu hing er alleen de stank van opgegeven gal. Mannen vloekten, vrouwen prevelden gebeden en kinderen, behalve Arlín,

gilden even schel als de als noodproviand meegevoerde kippen. Iedereen hield zich aan een ander vast of aan balken en roosters en voelden zich zo ziek dat ze van hun naderend sterven overtuigd waren. Ook *máthair* en Arlín vouwden de handen, richtten hun stille gebeden naar de open luiken en smeekten God het schip veilig het kanaal over te brengen.

Ze wilden niet sterven.

Niet nu zich een nieuw en beter leven aandiende.

‘*Athair* zegt,’ verzekerde moeder hem, ‘dat aan de overkant het werk voor het oprapen ligt en altijd de zon schijnt. Hij gaat er voor zorgen dat we een huis in de stad krijgen, aan een plein met in de wind ruisende bomen en een koets voor de deur. Nooit zullen we meer honger hebben. En op zondag wandelen we gedrieën door het park naar de kerk om na de mis een kaarsje op te steken voor Eibhlin.’

Ze wilde haar man zo graag geloven.

En dus geloofde Arlín haar.

Natuurlijk. Wat kon hij anders?

Het enige wat ze hoefden te doen, was de zeereis overleven.

En God verhoorde hun gebeden.

Ze stierven niet en de misselijkheid verdween toen hun voeten de basalkoppen van de kade aan de overkant beroerden. Maar de vreugde over de geslaagde overtocht vervloog weer toen onverstaanbaar scheldende Welshmen de reizigers onmiddellijk na het aanmeren belaagden, ze heen-en-weer trokken en hen in de drukte probeerden te beroven van het weinige dat ze bij zich hadden. Maar Dougan Gunner sloeg ze met zijn boerenknuisten van zijn gezin af. Arlín hield het koffertje, leeg en waardeloos maar prikkelend voor dieven en het enige wat hij bezat, tegen zijn borst en liet het onder geen beding los. En toen de reizigers eindelijk van de kade wegwamen, gingen ze met zijn allen: een bijeenklittende groep. Alsof ze op het schip vrienden waren geworden terwijl niemand elkaar voordien ooit had ontmoet en ze ook aan boord

nauwelijks een woord hadden gewisseld. Maar zo voelden ze zich veiliger.

Als een school sardines.

Of een zwerm kleine, bange vogels.

Arlín was verbaasd toen hij de Engelsen zag. Hij had gedacht dat ze allemaal zo waren als *barún* Hensley, even monsterlijk en net zo blubberig. Dat ze creaturen waren met slijmerige monden waar onverstaanbare woorden uit sputterden. Hij was er niet op ingesteld dat deze Engelsen er net zo uitzagen als Ieren, even vodderig mager, net zo knokerig vuil, alleen baardeloos. Hij begreep niet hoe het kon dat deze lieden 'bezettters' waren en gewetenloze moordenaars van onschuldige opstandelingen bij New Ross en Vinegar Hill.

Het venijn waarmee het nieuwe land hen onthaalde, uitte zich in botte onwil om slaappleatsen af te staan of voedsel te ruilen tegen hun laatste Ierse pennies. Ondanks dat, verbood Dougan moeder en Arlín te bedelen, zoals ze sommige andere reizigers wel zagen doen.

'Geen enkele Gunner heeft ooit van zijn leven ergens om gebedeld,' zei hij, 'en dat gaan we dus ook nu niet doen.'

Hij zocht onderweg naar kleine klussen om wat handgeld te verdienen en als hij het niet vond - en hij vond het zelden - trokken ze verder. Terwijl de scheepslading reizigers met het afleggen van de mijlen uiteenrafelde, de jongsten en sterksten over de heuvels verdwenen en de ouden en zwakkeren achterbleven, kreeg Arlín af en toe wat eten toegestopt van medereizigers of van meevoelende boerenvrouwen langs de weg. Waarschijnlijk omdat hij een kind was, en mager, en hij hen aan hun eigen kinderen deed denken. Eenmaal ontdekten de Gunnars een stoppelveld waarop zeven door rapers vergeten aardappels lagen die ze in een beek wasten. Op de oever vonden ze de warme asresten van een vissersvuur waarin wat zalmgraten na rookten. Ze porden het vuur op, hielden er ieder een

aardappel aan een stok boven, aten met van genot gesloten ogen en bewaarden de rest voor later.

‘Het is niet zo lang meer, Arlín. We zijn er bijna.’

Steeds langzamer ging de tocht, de Cambrian Mountains over, de Black Mountains door, over de Cotswold Hills, te voet en soms een eindje achterop een kar. Maar waar ze ook kwamen, overal werden ze met achterdocht of zelfs kwaadaardigheid tegemoet getreden. Alles wat hen tot nu toe zo natuurlijk had geleken werd hen onderweg beschuldigend in het gezicht gesmeten: dat ze Iers waren, dat ze Gaelic spraken, dat ze boers waren, maar vooral omdat ze paaps waren.

‘Popish Irish scum!’, riepen ze.

De Gunners trokken met door uitputting verstijfde spieren door de stad Oxford met gebouwen zo groot en sierlijk dat ze hen de adem benamen en burgers die hen in onverstaanbaar Engels beschimpten en met modder bekogelden. En Arlín realiseerde zich, wáár deze reis hen ook voerde en hoe lang die ook zou duren, welkom waren ze in ieder geval niet.

Uiteindelijk keken ze, zwak, magerder dan ooit en een lichamelijke ineenstorting nabij, vanaf de heuvel over Londen uit. Ze hadden de verhalen van reizigers gehoord, zagen de zon schijnen op de daken en hun hart vulde zich met hoop. Maar toen ze de straten van Covent Garden binnentrokken, viel die hoop als verstofft turfmolm uiteen. Wat vanuit de verte vrolijk gekleurde behuizing had geleken, bleken armzalige krotten, deerlijk opeen gepakt in een met menselijk vuil bezaaid warnest van stegen en sloppen. Afval hoopte zich her en der op tot aan de onderdorpels van de ramen. De straten roken naar paardenpis en zweet, en de robuuste geur van stalvee in de nacht. Mannen hingen met van drank waterige ogen tegen muren aan en uitgeteerde grijsaards in lompen krabden zich aan zweren. Snerpende vrouwen hingen uit ramen, bespuwden de reizigers en leegden po's voor hun voeten. In het midden van de straatjes tolden drollen in met stinkend vocht gevulde goten.

Dichtgetimmerde woonkazernes blokkeerden overvolle zijstraten en verhulden honderden duistere vertrekken vol scheldend en door en door smerig volk.

‘Blijf dicht bij me. Verlies elkaar niet uit het oog, want we vinden elkaar in deze chaos nooit meer terug!’

Moeder en Arlín klampten zich aan *athair* vast die zich zo breed mogelijk maakte maar al even min raad wist met de situatie als zij. Van dichtbij was Oost-London geen dier dat lui zijn kop naar de zon keerde, maar een gedrocht, een stinkend reptiel, pissend over beide oevers van de Theems. Het triefel krioelde als parasieten over zijn huid. Het schold, scheet, vloekte, handelde en krijste in de kloven tussen de schubben.

Dit was geen stad, het was een getto.

In een van de nauwste stegen achter de havenloodsen, regelde vader uiteindelijk, met van onbegrip en taalproblemen hulpeloze gebaren, bij een pandjesbaas voor negen pence per week in een barak een onderkomen zonder deur met een schimmelig stromatras, een stoel met één armleuning en een wrakkige tafel dat ze deelden met een gezin van zes kinderen die om beurten gilden in hun slaap en zich voortdurend krabden. Daglicht kwam door een bres in de buitenmuur waar een paar stenen waren uitgebikt. 's Morgens rolde er kleverige, gelige mist door naar binnen en 's middags dropen giftige dampen van houtvuren en kolenkachels als druppels van het metselwerk. In de gangen en het trappenhuis hingen en sliepen mompelende, tandeloze gedrochten die schimmelgeuren bij zich droegen. Vroeg in de morgen, als het nog donker was, hoorde Arlín hoe los-werklieden zich vloekend een weg baanden over de treden tussen de ledematen van snurkende dronkaards door.

Eerst had Arlín hem niet eens herkend. Hij kende die mond niet, had zijn vaders tanden nooit echt gezien. Hij wist niet dat hij zo'n

bleke huid had en van die hoekige kaaklijnen. Een klein koppie had hij gekregen. Hij werd er op de een of andere manier minder man door, jongensachtiger. Moeder bloosde er van.

‘Ze nemen Ieren pas aan, als er geen Engelsen voorhanden zijn,’ verklaarde hij het gemis van zijn baard.

In Gaelic.

Dat nog wel.

De eerste dagen deden moeder en Arlín niet veel meer dan wachten op de terugkeer van vader die in de stad naar het werk op weg was dat hen uit de drek zou halen. Dan fantaseerden ze over het huis aan het park dat hij hun voorgespiegeld had maar waar ze elke dag dat het langer duurde heviger aan begonnen te twijfelen.

‘Het is een kwestie van tijd, Arlín,’ verzekerde moeder hem tegen beter weten in, ‘je zult het zien. Hem moet alleen maar die ene kans geboden worden door die ene fabrikant die zijn Gunner-kracht weet te waarderen.’

Er waren vrouwen in het woonblok die hen af en toe wat eten toestopten en daarbij een gesprek probeerden aan te knopen, maar ze verstonden *mathair's* taal en Arlín's gebaren niet. Dus betrokken de gezichten, werden schouders opgehaald en liep het contact dood voor het opbloede. Al gauw bemoeide zich niemand meer met hen. Toen vader na vijf dagen niet terugkeerde en ze de nacht wakend doorbrachten, vol zorgen over de negen pence woonlasten die, nu de eerste week ten einde liep nog altijd niet waren verdiend, besloot Arlín ferm het heft in eigen hand te nemen en de omgeving te gaan verkennen. Hij drukte moeder het koffertje in haar handen en legde haar armen er over heen.

‘Waarom Arlín, er zit toch niets in? Je hebt geen *bióbla* meer. *Tá sé folamh!*’

Maar dat kwam allemaal nog. Zijn toekomst zou erin komen. Alles wat hij zou leren en de moeite waard was, kwam erin. En wat hij zou lezen als iemand hem tenminste wilde onderwijzen. Elk boek dat hij kon vinden. Wat hij zou schrijven als hij het eenmaal geleerd

had. De verhalen die hij zou horen. En de avonturen die hijzelf ging beleven. Dat kwam er allemaal in.

Ze geloofde het.

Ze beloofde het.

Ze wist toch niets anders te doen.

Arlín sloop naar beneden over krakende treden en snurkende hoofden die bedorven alcohol uitwasemden. Niemand merkte hem op. Toen hij buiten stond, de ogen knipperend tegen het zonlicht, werd hij bijna omvergelopen door achter elkaar aan jagende kinderen die hem geen blik waardig gunden. Hij bleef naast de deur tegen de muur gedrukt staan tot hij aan het gejoel en gekriemel gewend was. Zo onzichtbaar als hij in Kilfinane door het leven was gegaan, zo onzichtbaar schuifelde hij nu de steeg door. Het geluid van zijn voetstappen loste op in het ritme van de stad: de mensenstemmen, het paardengeklop, het koetsgeratel. Hordes morsige kinderen ruzieden op hopen afval en vochten met honden, ratten en meeuwen om eetbare resten, maar Arlín was zo onbeduidend, dat niemand hem leek te zien. Overal hing de zurige stank van bloebende, open riolen waar smurrie uit goten en afvoerpijpen in drupte en zich mengde met de lijkengeur, uitgebraakt door slachthuizen en leerlooierijen. Hij zwierf langs gieterijen en kalkovens, keek door een hek naar de open vuren van een glasfabriek en dwaalde rond tussen wapensmeden, schrijnwerkers en touwslagers die hun werk op straat deden. Hij kwam langs een winkeltje waar een stelling buitenstond en een man ingespannen in een *bióbla* stond te turen. Toen Arlín door de open deur naar binnen keek, zag rijen boekenruggen, stapels boeken op de grond en op stoelen. Aan de toog leunde een bebrilde grijsaard boven een groot en dik foliant, waar, zo zag Arlín toen de man pagina's omsloeg, tekeningen in stonden. Er liep een trapje naar een tweede verdieping waarvan de treden zo vol boeken stonden dat er maar juist genoeg ruimte voor klimmende voeten overbleef. Hij wist niet dat er zoveel boeken bestonden. Eéns, zo besloot hij, ging

hij ze allemaal lezen. Allemaal! Al was het maar om het verlies van zijn eigen *bióbla* goed te maken.

Daar in de stad zag hij met eigen ogen waarom zijn vader elke dag weer vergeefs zijn geluk had beproefd en ook hier uren moest hebben gewacht in net zulke moedeloze fabrieksrijen als thuis. Ook op deze plek was zo weinig werk voor zoveel handen dat er elke dag mannenbloed voor vloeide. Hij begreep het uitzichtloze ervan en realiseerde zich dat vader zijn belofte geen pub ooit nog van binnen te zien, moest hebben verbroken. Hij had reden, tijd en gelegenheid, er was niemand die op hem lette en altijd wel iemand die trakteerde. En op iedere straathoek bevond zich een dranklokaal. Hij deed wat iedere man deed. De monsters van de Theems bedwelmde mannen zoals Dougan Eoghan Gunner met hun naar pis stinkende adem en verteerden hen tot wanhopige, door iedereen verachte en bijna dagelijks liederlijk bezopen voddenrapers of verzamelaars van honden- en rattenbotten die in lijmfabrieken altijd nog wel een paar pence opbrachten, genoeg voor een half pompernikkel en meer glazen goedkope gin dan goed voor hen was. Zulke mannen verloren hun zelfrespect, Arlín zag het om zich heen. Ze kregen afhangerende schouders en schichtige blikken. Ze sliepen overdag zittend tegen een muur met hun kin op de borst in een doodlopende steeg en werden pas wakker als het donker werd. Hij realiseerde zich, dat zijn vader ook hier niet in staat was geweest werk te vinden fatsoenlijk genoeg om zijn gezin te onderhouden; dat hij uit schaamte niet zou terugkeren naar zijn huis, zijn vrouw en kind en het gezelschap verkoos van de eigen, verongelijkte Gunner-*feary* en dat van lieden die er net zo aan toe waren als hij.

Opgelost was hij in de aars van de stad.

Arlín voelde zich leeg maar niet verdrietig. Er was zelfs een soort triomfantelijkheid in hem. Alsof God Dougan Gunner rechtmatig

strafte voor zijn onvermogen zijn kind Eibhlin in leven te houden, voor de met zijn zatte kop gepleegde moord op de Hensley-telg, de daardoor gedwongen vlucht naar het land van de vijand en het verkopen van de *bióbla* van meneer pastoor aan Gloffin's Trading om de overtocht te betalen. Hoe langer Arlín erover nadacht, hoe waarschijnlijker het hem voorkwam. God strafte hem hiermee ook voor het afscheren van zijn baard om niet op te vallen tussen de Engelsen waarmee hij zijn afkomst verraadde. Én omdat hij zijn vrouw en zijn zoon in zijn misère had meegesleurd. Hij bedacht dat *athair* weliswaar over het water was weggevlucht voor de *constábla*, maar dat zo'n zee voor God ongetwijfeld een hindernisje van niks was. Dat je je als eenling tussen de massa's kon verstoppen maar dat Hij zich daardoor niet liet beetnemen. Zo peinzend zwierf hij door de stad tot hij de woonkazerne terugvond, de trappen beklom en zijn hoofd tegen zijn moeders borst legde. Hij liet haar in gebaren weten dat hij zijn vader niet had gevonden. Zij legde haar armen om haar zoon heen en zuchtte diep.

‘Stil maar jongen. Ik weet het al. Ik wist het al eerder. Hij is weggegaan. Hij had ook al in Kilfinane weg kunnen gaan, dan waren we net zo alleen geweest als nu. Nu zijn wij hier terwijl we net zo goed thuis hadden kunnen blijven. Dus moeten wij tweeën er maar het beste van zien te maken.’

4

*Vir my word die stad my huis,
en huis toe, gaan ek net om te slaap.*

Net vóór de huisbaas hen er wegens wanbetaling uit zou smijten, was zij het die werk vond. Ze beulde zich van de vroege morgen tot aan het invallen van de duisternis af in een leerlooierij die boekleer vervaardigde. Ze vertelde Arlín, dat ze, staand op een wankel verhoog, in kookketels hondendrollen tot siccatief roerde. Al na enkele dagen sloegen haar armen wit uit en begon de huid van haar handen los te laten. Maar elke dag opnieuw stommelde ze in het stikdonker de trap af en kwam pas in de voornacht doodmoe terug. Ze lachte niet meer. Ze sprak met niemand. Ze werd bijna net zo stom als haar zoon.

Voor Arlín werd de straat zijn thuis. Naar de barak ging hij alleen maar om, dicht tegen zijn moeder aan en met zijn hoofd op het koffertje, te slapen. Overdag zwierf hij door sloppen waar de zon nooit kwam en het vocht van de muren droop, en pikte de eerste éénlettergrepige Engelse woorden op van de kinderen die overal in drommen rondrenden en altijd schreeuwden. Soms, heel soms, troffen woorden hem in het voorbijgaan.

'You Irish bastard!', was het eerste dat geroepen werd.

Hij snapte niet hoe ze het aan hem konden zien. Horen konden ze het tenslotte niet en in de spiegeling van winkelruiten zag hij er precies zo uit als zij, net zo mager, net zo bleek. Iets roodhariger misschien en met iets meer sproeten. Wanneer hij letterlijk kinderen tegen het lijf liep en hij zijn hand rechtop met de wijsvinger tegen zijn mond zette en zijn hoofd schudde, werd hij recht in zijn gezicht uitgelachen en met modder bekogeld.

'Go home to where you belong, you retard!' riepen ze.

Blijkbaar vonden zij hem, net als de mensen in Kilfinane deden, een 'vreemde', of een 'achterlijke' misschien wel. Een zwijgende, wegstarende vreemde. Of in ieder geval niet iemand die een serieuze

toenaderingspoging waard was. Het bleek uit hun smalend gegrinnik en onverstaanbaar gescheld.

Dus moest hij zijn eigen weg vinden in de roerige stad. Hij maakte zich, maar nu opzettelijk, nog onzichtbaarder dan hij van nature al was. Zijn gezicht besmeurde hij met drek van de straat om zijn sproeten te verhullen. Hij vond een pet, sloeg er de modder vanaf en trok hem over zijn oren zodat zijn rode haar hem niet langer verraadde. In de donkerste schaduwen voelde hij zich het veiligst. Langzaam, dag na dag, leerde hij de taal van de stad te verstaan, hoorde hij hoe ze ademde, gromde. Hij merkte dat ze niet zomaar een verzameling huizen en straten was, fabrieken en bruggen, maar een levend wezen, een loom dier, dat het gewriemel op haar huid tolereerde zolang het duurde, maar daar elk moment anders over kon gaan denken als het ging jeuken en dan in één keer al dat volk van zich af zou kunnen schudden. Je verschuilen en het vuige monster niet van je aanwezigheid bewust maken, was het parool.

Hij leerde langzaam de bewegingen van die krioelende massa's te begrijpen en ontdekte op welke uren op namarkten de kans om nog niet helemaal verrot en hooguit beurs fruit gratis te bemachtigen het grootst was. Hij merkte dat hij zó één werd met de structuur van de stad, dat hij zomaar een appel uit een marktkist kon graaien zonder dat iemand het hem zag doen. Als hij behoefte had aan zonlicht, klom hij langs regenpijpen en muurijzers naar de daken van de huizen om tussen verwaaide rook uit honderden schoorstenen de zon op zijn gezicht te laten schijnen. Of hij lag wat te slampampen op een kademuur om schepen voorbij te zien glijden, statig als een galjoen met halfgestreken zeilen, of snel en behendig als een kadraai met kisten vol koopwaar. De werklieden die volle balen heen en lege vaten terug sjouwden of andersom, gooiden hem soms een broodkorst toe, waar hij dan om vocht met meeuwen die hem belaagden met hun scherpe snavels. Na een aantal dagen had hij in de gaten waar de havenwerkers hun brood bewaarden en probeerde hij het te stelen om de vogels voor te zijn. Elke dag werd hij daar behendiger en brutaler in tot hij een keer bijna gesnapt werd en ternauwernood aan een pak slaag wist te ontkomen. Zijn eerste stapje op de weg van de misdaad liep meteen uit op een vlucht.

De enigen die hem niet vijandig bejegenden, waren de hoeren van St. Giles met hun gouden tanden, opgebonden borsten en snerpende stemmen. Ze roken naar verlepte bloemen en zagen er ook zo uit. Ze merkten hem op omdat de schaduwen waarin hij zich ophield hún schaduwen waren en de sombere stegen hun werkterrein. Én van de vrouwen die er zalfjes verkochten om geilheid te stimuleren en drankjes om de schuchteren op te juttten. Er slopen gokbazen rond, kwakzalvers en piskijkers, tarokkaartleggers en tientallen andere toekomstvoorspellers, droomuitleggers en verkopers van aangengelgd alcohol. Zij allen, de vaste bewoners van de goot die St. Giles was, duldden hem.

'Looka here! Such a sweat little boy with his red hair.'

'What's y'r name, laddie? Are ye from Wales?'

'He must be from Ireland with eyes like that...'

'Why don't you speak laddie? Com'on, speak! Speak to us!'

'He's mentally disturbed, I'm sure...'

'Just leave him be!'

Met hun billen op raamdorpels en één been opgetrokken hingen de hoeren tegen de vensters zodat ze met één subtiële handbeweging hun knie konden ontbloten voor elke potentiële klant die langs kwam. *'Quiet Irish'*, noemden ze hem, vanwege zijn sproeten en gezwijg.

En ook zij konden af en toe wel wat eten missen.

Na enige tijd begon hij de mannen die de hoeren bezochten in soorten te onderscheiden en in pubs het brallend bravoure te herkennen van zeelui die zich, veelal met een stuk in hun kraag, in peeskamertjes op de vrouwen stortten terwijl ze stonken naar gin en altijd afdongen, ook achteraf. Hij pikte er meteen die burgerman uit, die met zijn met uitwerpselen aangekoekte broekspijpen en opgezette kraag schichtig door de sloppen sloop en voor wie het

genoeg was om de knieën van de hoer op te tillen, kreunend de zaadleiders door te spoelen en zich vervolgens zonder een woord, maar meestal met een tip, weer uit de voeten te maken, terug naar fatsoenlijker buurten waar iedereen hem kende. Arlín herkende, beter dan welke andere clientèle ook, de naar rottend vlees stinkende arbeiders die dagelijks wat geld overhielden van hun nachtelijke braspartijen om eens in de week, gewoon omdat dat bij hun bestaan hoorde, in minimale tijd de allergeodkoopste snollen van achteren te nemen zonder ook maar één kledingstuk uit te doen. Hij kende ze vrijwel allemaal, zelfs de keetschoppers met hun bemodderde laarzen die het liefst twee hoeren tegelijk namen.

Zijn vader had daar zomaar tussen kunnen zitten...

Het werd langzaamaan Arlín's dagelijkse bezigheid om rond te hangen in de havenbuurten, waar hij vanuit sloppen opdook om buitenlandse zeelui die een verzetje zochten maar de reguliere havenhoeren niet konden of wilden betalen, te ronselen en mee te lokken naar de stegen voor daden die geen woorden nodig hadden en met gebaren die door alle nationaliteiten van de hele wereld begrepen werden. Daar ontving hij zijn beloning meestal onmiddellijk in de vorm van een snee van achterling gebakken brood, soms zelfs met vet en suiker er op.

Maar een enkele keer reed er een met gordijntjes gesloten koets stapvoets de steeg binnen. En hij wist al snel dat de vrouw die met een vingergebaar naar binnen genodigd werd, het adellijk libido met zoveel overgave zou oppoetsen dat ze van het verdiende geld en de ruimhartige bonus de hele hoerenkast op drank kon trakteren. Zo werd hij stap voor stap een kenner van hoerenlopers.

Na verloop van tijd zag hij zelfs aan de koppen van de kerels en de schichtige blik waarmee ze in de stad rondliepen, waar ze naar zochten.

En hij bracht ze.

De dag dat de misdaad definitief zijn pad koos - of hij het pad van de misdaad - loodste Arlín een vermoeid ogend kereltje dat een schurend taaltje sprak, vanaf de haven mee naar de gulste van alle hoeren. Hij moest op elke straathoek op hem wachten en toen ze de kit bereikten, daalde het duister in lange schaduwen vanaf de daken neer en was de hoer bezet. In het gangetje boven aan de trap maakte hij hem met gebaren duidelijk dat hij moest wachten tot ze beschikbaar was. De zeeman zakte tegen een muur, pakte een zakje tabak uit zijn borstzak, stopte een smuigertje, sloeg zijn tondeldoos aan, zoog de rook diep naar binnen en viel zittend in slaap. Een hele poos keek Arlín naar hem, op zijn hurken. Hij twijfelde nog even. Meer voor de vorm dan voor het geweten. Minder voor het geweten dan voor de onoverkomelijkheid. Hij trok voorzichtig aan het jasje van de man en raakte zijn arm aan. Toen zijn hoofd opzij viel en hij zelfs licht begon te snurken, doorzocht Arlín met bevende handen en bonkend hart zijn zakken. Terwijl de laatste zonnestralen een kapot ruitje vonden en het eind van de gang in een blauw licht zette, vond hij, naast de tondeldoos, een hele shilling waarmee de man de hoer had willen betalen en een ketting van rode kralen. Arlín woog ze in zijn handen, vroeg zich af wat een zeeman met zo'n sieraad moest en liet het zonlicht op de munt weerkaatsen. Uit het pijpje in de hand van de man kringelde nog wat rook toen hij het pakte. Hij stond op en bekeek de slapende man aan zijn voeten.

Zo jong als hij was en zo onervaren in het stadsleven, besepte Arlín dat dit, wat hier gebeurde, de loop der dingen was. De ratten stalen. De meeuwen in de haven stalen. De kinderen in de straten en op markten roofden alles waar ze hun vingers omheen konden krijgen. Het triefel stal van ander triefel en pandjesbazen stalen hun welvaart ten koste van krioelend plebs bij elkaar. De stad herbergde één gewetenloze, hongerige, graaiende meute.

En hém.

Zo was het.

Gewetenloos.

Hij stak de munt in zijn zak, sloop de trap af en holde de stad in op zoek naar een heler voor de tondeldoos, de pijp en de ketting. De shilling was het eerste geld dat hij ooit in zijn leven had verdiend.

Die avond nam hij zijn moeder mee naar een lawaaiige pub aan de kade waar brandende strootjes opstegen uit een haard die de halve muur in beslag nam. Met opgezette borst kocht hij een bord bonen met brood en een echt stuk vlees met zwaard eraan voor haar en zichzelf, en twee kroezen bier.

'Proost mama,' zei hij, 'op onze toekomst samen.'

Zijn eerste verdienste waren voor haar en dat vervulde hem met oneindige trots. Maar zelfs nu lachte ze geen moment hoewel ze ook niet vroeg waar hij het geld vandaan had. Ze hoestte aan één stuk door en at langzaam, af en toe met gesloten ogen. Wel een uur deed ze over haar bier en toen het op was, bestelde Arlín een nieuwe.

Terug in de barak kuste ze hem.

'*Me dear Arly*', noemde ze haar zoon in haar eerste, schuchtere Engels met de rollende Ierse 'r' en trok hem stevig tegen zich aan voor ze in een onrustige slaap viel. De volgende morgen stond ze extra vroeg op om naar de kerk te gaan en te biechten.

Hij leerde door elke dag een stapje verder te gaan, steeds zekerder zijn slachtoffers uit te kiezen en te volgen, almaar dichterbij, bewegingen taxerend, kijken waar zij naar keken. Hij bewoog eerst met meutes mee, toen met groepen en gezinnen en op het laatst met individuen. Zijn aanwezigheid werd nauwelijks opgemerkt, alsof hij gecamoufleerd was. Zijn 'onzichtbaarheid' in Kilfinane, waar hij zo lang zo hevig onder had geleden, kwam hem nu buitengewoon van pas. Wat hij van nature al deed, deed hij nu met opzet: zijn hoofd tussen zijn schouders trekken, een neutraal gezicht opzetten en deel worden van de omgeving tot hij in de drukte van de massa's een kans zag om zijn slag te slaan. Hij kwam als een